

## מסורת הש"ס

(א) ובינה כו. מ"ק כב. מילין  
(ב) וליעל לא: וי"ק.  
(ג) והי שדיים עומדים.  
(ד) ע' רש"י.  
(ה) ויבמות פא"י.

## הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם ידענא  
דמושום: (ב) שם קמ"ל דלי  
אפשר אלא דלי תחתון  
אחי ונמנה:

## מוסף רש"י

שני תבואות. כיון דכמי  
שני שני שנים נמשמע,  
תבואות לאו ל' אלא תלת.  
שכל תבואה שמינא דבאון ב'  
שנים ואלו ואלו ב' כגון אם  
מכר לו כנסין מלאה קמה,  
לא יגאלנה עד שני שנים  
כנסין דבאון יוס, ואם קדם  
וקרר הרי שאלכ ג' תבואות,  
וכשפירנה הוואל חשבו שנים  
מינס שמינא עד היינו, אם  
היו עשר שנים והוא מכרה  
בשנים מינס, תלת שמינא  
לכל שנה כנסה, שהרי כינוי  
היה עמיה לחזור, ולכן  
כשהוא פורס כשכיו חסר  
שמינס מינס לשמינס שנים  
לכל שנה, והוא אכל שנה  
תבואות שנים שלש מינס  
בשנים שנים, ואלו היה חולצין  
בחר מינס שנים, משערי  
הבאה בשנה אחת היה פרוק  
ליה ולא היה אכל אלא שנה  
תבואות (שד"ח י"ח). לענין  
ערבין. דלא חולצין בשנה  
חמש ועשר ושנים לענין  
מינס שנים (ש"ס). לפרקין  
דיוצא דופן. נמשכת דהך  
(לעיל מה): כו' י"ב שנה נדרי  
נדקדקין, כו' י"ג נדרי קיימין.  
בת י"א נדרי נדקדקין. בת  
י"ב נדרי קיימין. וכן הרכה  
שנים כן ובה שנים שנה  
וקאמר הכא דכולהו מעת  
לעת שוללו (שד"ח י"ח).  
מ"ט לא אמר ליוצא  
דופן. הוואל ויבמות ליה פרוק  
הם מעת לעת (ש"ס).  
דומיא דרבין. אמר לך,  
אפילו היה הכא לא קמינא לה,  
דומיא דהך שנה דקדקין  
ועצב עברי קמינא דמתי  
בארייתא, והכא שנים דיוצא  
דופן כולו דרבינא (ש"ס).  
שבוכר ושבוכבה מבני  
ליה. כלשון דקרא דמתי  
בערין אם זכר אם נקבה  
ולא כתיב בן ובה, אלא יוצא  
דופן כולו יוס ובה מינס  
(ש"ס). אובח וריסק. יחי  
רען שאלכה לעלת לאלך  
ישראל (ב"ב כו). מפומיה  
דמרא. דשעמנא (ש"ס).  
מסתברא אמרין ק' אמיני  
דמסתברא (מתיא) אכל לא  
שעמנא שהקטנה הלה  
למשא נמוסו (ש"ס ע"ח).  
הדרן עלך יוצא דופן  
דחייש למיעוטא. כיון קטן  
וקטנה אין חולצין ולא  
מייבמין, קטן שנת יתא  
פרסין, קטנה שנת תתא  
אילונית, בתים יבמות (ק"ס).  
יט"ו (ב) בפרק סבב שחטין  
(חולין ו). בני כותים, שזר  
על כל כותים משום אדם  
שאלו דמות יוסה כהן  
גריסו השתחוה לה (יבמות  
ק"ס).

## בא סימן פרק ששי נדה

## מח.

## עין משפט נר מצוה

א א מ"י פ"ב מהל' אלוט  
ה"ל סמך עשין נ' טו"ע  
א"ש"י מ"י קנס ספק י'  
ונכרז אלפס יבמות פ"ג דף  
מ"ז:  
ב ב מ"י שם הל' ז ח:

## תורה אור השלם

1. כי תהיה עבד עברי שש  
שנים יעבד ובשבעת יצא  
לקופשי חנם: שבות כא י'  
2. רבקה כצמח השרה  
נחמך ותריב ותגדלי  
ותבאי בעדי עדיים שדים  
בגדי ושערך צמח ואת שדים  
יוצקאל טו ז'  
3. ותפקדי את זמרת נעורך  
למען שדי נעורך:  
יוצקאל כג א'

## חום הרא"ש

ובשביעית נמי יעבוד.  
וחימה יתבנה שנה ששית (א)  
לחליצתו מתבא דבעין  
שמשך עבדותו עד שנה  
תחלת שביעית ולא אמרין  
ל' יום ראש השנה חשוב  
שנה אבל בשנה ראשונה  
לדמא ל' יום לפני ר"ה  
חשוב שנה שני יום דגלי  
קרא דשנה ששית שלמה  
ה"ח שנה ראשונה: אמר  
רב גידל אמר רב לערבין. אי  
לערבין דוקא קאמר צ"ל  
דאי הלה כו' אליעזר אלא  
ב' וכת' משום דאיכא ר'  
יוסי בן כיפר דקאי כותיה  
לא קא שביח ליה לא יליא  
דחא הויא דר' נשים ר'  
הישוע קאי כותיה אלא  
משום דר' הישוע מור'  
אליעזר קבלה הכא נמי ר'  
יוסי בן כיפר משום ר'  
אליעזר אמר ר' וי"ל דהכא  
נמי איכא ר' דקאי כותיה  
דבארבין לעיל וכן הורה  
בבלי ולא מוכח ר' אליעזר  
הורה א"ר דוקא במשניות  
דאמר ר' אליעזר בפ"ק  
הלה כו' אליעזר בארבע:  
פ"ק פ"ק  
ר"ם אומר לא חולצת ולא  
מתיבמת. וחימה  
לר"ם למה הוזכר סימן  
העליון כיון דלא סמכין  
עליה כלל. וי"ל דודאי  
סמכין עליה לענין עונשין  
וקידושין כיון דרוב פעמים  
תחתון אחי ברישא כדאיתא  
בבב' ור' מאיר הוא דחייש  
למיעוט להתחייב הילכך  
איתא חולצת ואינה  
מתיבמת עד שחבאי סימן  
התחתון: וחב"א [א]  
חולצת או מתיבמת. ה"ה  
דאפי' קטנה מתיבמת  
לרבנן דר"ם דלא חיישי  
למיעוט אבל לחליצה בעי  
גדולה דכאמרי ליה יפה  
אמרת שאין חולצין איש  
כתוב בפרשה:

(א) נראה דל"ל דילפת מהכא  
שהיה שנה שלמה ולפעמים  
נמשך עשרתו מתוך שנה  
השביעית ולא אמרין וכו'.

**ובשביעית נמי יעבוד.** וי"ל שנה ראשונה שנה ששית אלא  
בתחלה אימא ל' יום לפני ראש השנה יהיו חשבים  
שנה ומשם ואילך ה' שנים שלמים ויש לומר כיון דגלי קרא דששת  
היא שנה שלמה הוא הדין דראשונה צעין שלמה: **רב גידל אמר**  
**רב לערבין.** וא"ת כיון דבערבין  
מוקי לה א"כ דהלא קושא לדוכתין  
דלרבי גידל לא משכח רב תנא כוומיה  
ו"ל דקסבר רב תנא הוא ופליג:  
**אמר ר"א הלה בר' יוסי בן**  
**כיפר.** וא"ת והא רבי  
אלעזר גופיה פסיק צ"ק (לעיל ח).  
כרבי אליעזר ד' ומו לא וכת' דהך  
דהכא לא חשיב משום דר' יוסי בן  
כיפר קאי כוומיה הא חשיב נמי הסם  
ההיא דר' נשים א"ע"ר דרבי יהושע  
קאי כוומיה אלא משום דרבי יהושע  
מרבי אליעזר קבלה הכא נמי רבי  
יוסי משום דהכא קאי רבי כוומיה  
דקאמר וכן הורה רבי צלוד ולא מכח  
רבי אליעזר פסיק א"ר דוקא  
במשניות אמר בפ"ק דהלכות  
כוומיה צאצא:

## הדרן עלך יוצא דופן

**בא סימן.** ר"ם אומר לא חולצת  
ולא מתיבמת. וא"ת ולר' מאיר  
למה הוזכר סימן העליון כיון דלא  
סמכין עליה ולעיל נמי דתנא איהו  
סימנים ומפרש ר"ת דאצחולת קאי וי"ל  
דאיצטרך לענין עונשים וקידושין  
ומילי טובא דרוב פעמים תחתון אחי  
ברישא דקאמר בגמרא וא"ר  
חזין עליון מסתמא ככר גא התחתון  
וגדולה היא וזריכה גט לקדושין וגם  
אסור באחות: **וחב"א או חולצת**  
**או מתיבמת** לפילו היא קטנה  
מתיבמת לרבנן דר"ם דלא חשיב  
למיעוטא גבי (א) ההיא דקטן וקטנה לא  
חולצין כו' אלא לחליצה צעין שמהא  
גדולה דכאמר נמי הסם יפה אמרת  
שאין חולצין איש כמי צפרה ומקשינן  
אשה לאיש ולית להו דרבי יוסי דאמר  
צפרק מלות חליצה (שם דף קה):  
אשה בין גדולה בין קטנה:

**רב**  
ברישא ומיעוט עליון אתי ברישא ורבי מאיר (ב) למעמיה דחייש למיעוטא ורבנן  
למעמיהו דלא חיישי למיעוטא והני מילי בסתמא אבל היכא דבדקו ולא  
אשכחן אימר מודו ליה רבנן לר"ם דעליון קדים קמ"ל דאי אפשר (א) ודאי אתי  
ומותר הוא דנתר בשלמא לר"ם היינו דכתיב <sup>2</sup> שדים נכונו ושערך צמח אלא  
לרבנן איכא מבעי ליה ה"ק כיון ששדים נכונו בידוע ששערך צמח  
בשלמא לר"ם היינו דכתיב <sup>3</sup> בעשות ממצרים דידך למען שדי נעורך אלא  
לרבנן איכא מבעי ליה ה"ק כיון שבאו דרך בידוע שבאו נעורך  
ואיבעית אימא מאי שדי כולה בדדי כתיב וה"ק הקב"ה לישראל  
איכרפו

וכיון  
דנעמיהו דרבנן משום רובא הוא ה"מ כסתמא היכא דלא צדקו: אלא היכא דבדקו ולא אשכחן. תחתון: אימא מודו. דקטנה היא וממיעוטא  
היא קמ"ל כו': שדים נכונו. והדר ושערך כמא אלמא עליון וזמנין דקדים: צעשות ממלרים דידך. שהיו ממלרים משחקים בך וממעיין דידך:  
למען שדי נעורך. כדי להתאסף ולזנות בך כשהיה ראויה לאשה ותצא לימי נעוריה. שדי לשון השלכה כלומר עדיין היו שערות נעורך  
עומדים להשתלח ולללח. אלמא דדים קדמי: ומאי שדי דמשמע דעדיין היו (א) לללח: מונה בדדי כתיב. והאי שדי לשון שדים:

איכרפו

**שני תבואות.** מיעוט שני שנים וכתיב תבואות ומשמע כל תבואות של  
שני שנים להביא תבואה שלישית ושלש תבואות לא משכחת לה בשמי  
שנים אלא מעת לעת כגון מכרה לו צאלו מלאה פירות נמלא  
אוכלן ואוכל תבואה עד שיחזור ויקצור קודם אלו הבא הרי שני  
תבואות בשנה אחת ועוד יאכל תבואה  
השנית שהיא שנה השלישית לפי מנין  
העולם: **בשביעית נמי יעבוד.** כגון  
נמכר כנסין וכשיגיע תשרי של  
שביעית עברו שש למינן עולם והוא  
יעבוד עד ניסן: לערבין. דהיכא  
דכתיב (ויקרא כו) מנן ששים שנה  
ומעלה פשיטא לן דשנת ששים כלמטה  
דהא ומעלה כתיב אכל בן חמש  
שנים דלא כתיב אלא (שם) מנן חמש  
שנים ועד בן עשרים שנה ולא כתיב  
מנן חמש שנים ומעלה אי לא  
אשמועינן הכא מעת לעת הוה אמינא  
שנת חמש כלמעלה להכי אשמועינן  
הכא דבעין ה' שנים מלאים בכלל  
ערך הראשון שהוא מעוט: לפרקין  
**דיוצא דופן.** להיכא דלא תנן ויוס אחד  
כגון בן עשרים ובה עשרים: מ"ט  
**לא אמר ליוצא דופן.** הוואל וס"ל  
נמי בהך מעת לעת: דומיא דהך.  
כלומר אף על גב דבהך דיוצא דופן  
היו נמי מעת לעת מיהו האי שצבן  
ושצבת דמתניתין לא איירי בהן כלל  
דהא דומיא דקדשים וערי חומה ועצב  
עברי קמי דכתיבן הלכך ערכין  
נמי כתיבין אכל שנת עשרים לענין  
שערות לא כתיבי צאורייתא אלא  
הלכתא היא: שצבן ושצבת מיצעי  
ליה. לישנא דקרא דכתיב (שם)  
ולקצבה עשרת שקלים אלא בן ובה  
לישנא דמתניתין היא בן עשרים ובה  
עשרים: **אזכה ואיסק.** לארעא  
דישראל לאתריה דרבי אלעזר בן  
פזם: **ואגמר שמיטא.** דרבי יצחק בר  
נחמני: **מפומיה דמרא.** רבי אלעזר:

## הדרן עלך יוצא דופן

**בא סימן הסתמון.** שמי שערות  
סימן נערו: העליון. צוחל:  
**או חולצת.** גדולה היא השערות  
סימן מוצק ועליון סמכין ולקמן  
מפרש עטמא: **אע"פ שאי אפשר.**  
פרכין בגמרא והלא גא: אלא אי  
**אפשר כו'.** דהא ודאי מדאמת  
עליון תחתון נמי אתא אלא שגשרו:  
**גמ' גא לר"ם.** דכיון דאמר ר"ם  
לא חולצת דקטנה היא מכלל דס"ל  
אפשר לעליון לצא קודם לתחתון:  
**ולמיני גא העליון.** קודם שגא יצא  
התחתון ולא יתיני אע"פ שאי אפשר:  
**רוז נשים חסותן אחי ברישא ומיעוט**  
**עליון.** והאי דקאמר ר"ם קטנה היא  
משום דחייש למיעוטא שהעליון גא  
דנעמיהו דרבנן רובא הוא ה"מ כסתמא היכא דלא צדקו: אלא היכא דבדקו ולא אשכחן. תחתון: אימא מודו. דקטנה היא וממיעוטא  
היא קמ"ל כו': שדים נכונו. והדר ושערך כמא אלמא עליון וזמנין דקדים: צעשות ממלרים דידך. שהיו ממלרים משחקים בך וממעיין דידך:  
למען שדי נעורך. כדי להתאסף ולזנות בך כשהיה ראויה לאשה ותצא לימי נעוריה. שדי לשון השלכה כלומר עדיין היו שערות נעורך  
עומדים להשתלח ולללח. אלמא דדים קדמי: ומאי שדי דמשמע דעדיין היו (א) לללח: מונה בדדי כתיב. והאי שדי לשון שדים: